

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Wiedza o historii języka polskiego		8.0.12683	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Zakład Języka Polskiego			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Filologia polska	forma	stacjonarne
		moduł	dziennikarstwo i wiedza o mediach, nauczycielska, edytorska
		specjalnościowy	
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
dr hab. Lucyna Warda-Radys, profesor uczelni; prof. dr hab. Marek Cybulski; dr hab. Hanna Makurat-Snuzik, profesor uczelni; dr hab. Róża Wosiak-Śliwa, profesor uczelni; dr hab. Izabela Kępka, profesor uczelni			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		6	
Wykład, Ćw. audytoryjne		Semestr 3:	
Sposób realizacji zajęć		Wykład:	
zajęcia on-line, zajęcia w sali dydaktycznej		15 godzin - udział w zajęciach;	
Liczba godzin		10 godzin - przygotowanie do kolokwium.	
Ćw. audytoryjne: 45 godz., Wykład: 30 godz.		Razem: 25 godzin = 1 ECTS.	
		Ćwiczenia:	
		15 godzin - udział w zajęciach;	
		10 godzin - praca samodzielna studenta.	
		Razem: 25 godzin = 1 ECTS.	
		Semestr 4:	
		Wykład:	
		15 godzin - udział w zajęciach;	
		15 godzin - praca samodzielna studenta;	
		20 godzin - przygotowanie do egzaminu.	
		Razem: 50 godzin = 2 ECTS.	
		Ćwiczenia:	
		30 godzin - udział w zajęciach;	
		10 godzin - praca samodzielna studenta;	
		10 godzin - przygotowanie do kolokwium zaliczeniowego.	
		Razem: 50 godzin = 2 ECTS.	
Termin realizacji przedmiotu			
2023/2024 zimowy			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
obowiązkowy		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
- Analiza tekstów z dyskusją		Sposób zaliczenia	
- Wykład konwersatoryjny		- Zaliczenie na ocenę	
- Wykład problemowy		- Egzamin	
		Formy zaliczenia	

- egzamin ustny
- egzamin pisemny z pytaniami (zadaniami) otwartymi
- egzamin pisemny testowy
- egzamin pisemny (dłuższa wypowiedź pisemna / rozwiązanie problemu)
- kolokwium

Podstawowe kryteria oceny

Student otrzymuje zaliczenie na podstawie:

Ćwiczenia w semestrze III:

- czynnego udziału w ćwiczeniach: systematycznego przygotowywania w formie ustnej i/lub pisemnej zagadnień wskazanych przez prowadzącego, wykonywaniu ćwiczeń i zadań podczas zajęć (30%),
- pisemnego kolokwium lub cyklu sprawdzianów z zagadnień wskazanych przez prowadzącego (70%).

Ćwiczenia w semestrze IV:

- czynnego udziału w ćwiczeniach: systematycznego przygotowywania w formie ustnej i/lub pisemnej zagadnień wskazanych przez prowadzącego, wykonywaniu ćwiczeń i zadań podczas zajęć (30%),
- pisemnego kolokwium lub cyklu sprawdzianów z zagadnień wskazanych przez prowadzącego (70%).

Wykład w semestrze III:

- obecności (50%);
- „portfolio” – zgromadzonych podczas wykładów wytworów dokumentujących postępy w uczeniu się (50%).

Wykład w semestrze IV:

- egzamin ustny: odpowiedź na dwa pytania (wybrane losowo z puli 50 pytań - z treścią pytań egzaminacyjnych student może się zapoznać już na początku nauki przedmiotu) i przeczytanie fragmentu tekstu staropolskiego wskazanego przez prowadzącego lub: egzamin pisemny w formie pytań testowych i/lub otwartych.
- warunkiem przystąpienia do egzaminu jest wcześniejsze zaliczenie ćwiczeń oraz:
 - obecność na wykładach (co najmniej 80%);
 - przygotowanie „portfolio” – zgromadzonych podczas wykładów wytworów dokumentujących postępy w uczeniu się.

Zakres ogólny egzaminu: patrz: rubryka sylabusu pt. Treści programowe: A.

Problematyka wykładu w semestrze 3 i 4 oraz B. Problematyka ćwiczeń w semestrze 3 i 4.

Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się

zakładany efekt uczenia się	kolokwium/ sprawdziany cząstkowe	egzamin	aktywność na zajęciach/ wykonywanie zadań wskazanych przez prowadzącego
	Wiedza		
K_W06	+	+	+
	Umiejętności		
K_U04	+	+	+
	Kompetencje społeczne		
K_K02	+	+	+

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi

A. Wymagania formalne

Brak

B. Wymagania wstępne

W semestrze III – bez wymagań wstępnych, w semestrze IV - wiedza z zakresu fonetyki historycznej języka polskiego, umiejętność wskazywania śladów dawnych zjawisk fonetycznych we współczesnej polszczyźnie (chyba że w szczególnych przypadkach prowadzący postanowi inaczej).

Cele kształcenia

Zapoznanie studentów z genezą języka polskiego i podstawowymi procesami językowymi, które przyczyniły się do ukształtowania współczesnej polszczyzny. Ukazanie śladów dawnych procesów językowych (gramatycznych) we współczesnym języku polskim. Kształcenie umiejętności

diachronicznej analizy zjawisk językowych.

Treści programowe

A. Problematyka wykładu w semestrze 3: Pochodzenie języka polskiego (miejsce języka polskiego w rodzinie języków indo-europejskich, język polski wśród języków słowiańskich). Metody badań językoznawstwa diachronicznego. Ewolucyjność języka i jego podsystemów. Główne przemiany systemu fonologicznego: wokalizm – zmiany jakościowe (metatezy i przegłos) i zmiany ilościowe (dotyczące iloczasu, wokalizacji lub zaniku jerów i rozwoju sonantów); konsonantyzm: palatalizacje, dyspalatalizacje i powstanie nowych fonemów; zmiany w grupach spółgłoskowych.

Problematyka wykładu w semestrze 4: Budowa fleksyjna wyrazu w języku praindoeuropejskim i jej przeobrażenia. Ogólne kierunki i etapy ewolucji polskiej fleksji (tendencje upraszczające i komplikujące widoczne we fleksji imiennej i werbalnej). Chronologia ważniejszych zmian fleksyjnych. Ewolucja deklinacji rzeczowników (deklinacja męska i nijaka oraz żeńska, fleksja wewnętrzna). Odmiana zaimków i jej przeobrażenia. Prosta i złożona deklinacja przymiotników. Przemiany w zasobie kategorii i form czasownika. Imiesłowy czasu teraźniejszego i przeszłego i ich ewolucja.

B. Problematyka ćwiczeń w semestrze 3 (fonetyka historyczna): Grafia tekstów staropolskich i najstarsze polskie trak-taty ortograficzne. Metatezy płynnych. Dyspalatalizacja samogłosek przednich – mechanizm, skutki, uwarunkowania, chrono-logia, nieregularności związane z przegłosem, przegłos a apofonia. Rozwój jerów – miejsce w systemie wokalicznym, skutki zaniku bądź wokalizacji, chronologia, nieregularności rozwoju. Rozwój poszczególnych sonantów. Etapy rozwoju samogłosek nosowych. Główne procesy przeobrażające system konsonantyczny.

Problematyka ćwiczeń w semestrze 4 (fleksja historyczna): Struktura morfologiczna wyrazu a paradygmaty imienne w trzech podstawowych epokach rozwojowych (ze szczególnym zwróceniem uwagi na etap prasłowiański i zmniejszenie liczby modeli odmiany rzeczowników w języku polskim). Końcówki ekspansywne, regresywne i zanikłe w deklinacji rzeczowników. Ewolucja deklinacji przymiotników. Odmiana zaimków. Powstanie deklinacji liczebnikowej. Dawny podział czasowników na koniugacje i klasy. Nowa polska koniugacja -am, -asz. Końcówki czasu teraźniejszego. Rozwój trybu rozkazującego. Powstanie nowego czasu przeszłego złożonego i zanik czasów przeszłych prostych (aorystów i imperfektum). Czas przyszły prosty i złożony. Etapy rozwoju trybu warunkowego. Bezokolicznik. Przeobrażenia imiesłów.

Wykaz literatury

Na początku semestru prowadzący ustala zestaw lektur wymaganych do zaliczenia przedmiotu

A. Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu):

A.1. wykorzystywana podczas zajęć

Podręczniki i wybory ćwiczeń:

- K. Długosz-Kurczabowa, S. Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 2006(fragmenty).
- S. Rospond, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 1999 (fragmenty).
- Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Splawiński, S. Urbańczyk, Gramatyka historyczna języka polskiego, Warszawa 1955 (fragmenty).
- Grybosiova, A. Kowalska, Materiały do ćwiczeń z gramatyki historycznej języka polskiego, Katowice 1988.

Wybory tekstów:

- S. Vrtel-Wierczyński, Wybór tekstów staropolskich, Warszawa 1977.
- W. Rzepka, W. Wydra, Chrestomatia staropolska, Wrocław 1986.

A.2. studiowana samodzielnie przez studenta

- K. Długosz - Kurczabowa, S. Dubisz, Gramatyka historyczna języka polskiego w testach, ćwiczeniach i tematach egzaminacyjnych, Warszawa 2006.

B. Literatura uzupełniająca:

Podręczniki:

- J. Strutyński, Elementy gramatyki historycznej języka polskiego, Kraków 1998.
- W. Kuraszewicz, Gramatyka historyczna języka polskiego. Podstawowe wiadomości z wyborem tekstów staropolskich do ćwiczeń, Warszawa 1972.
- Z. Stieber, Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego, Warszawa 1966.
- T. Lehr-Splawiński, Język polski. Pochodzenie, powstanie, rozwój, Warszawa 1978.
- D. Podlaska, Gramatyka historyczna języka polskiego z elementami gramatyki języka staro-cerkiewno-słowiańskiego i dialektologii, Słupsk 1996 in.
- Teksty staropolskie. Analizy i interpretacje, red. W. Decyk-Zięba i S. Dubisz, Warszawa 2003.
- Cz. Bartuła, Podstawowe wiadomości z gramatyki scs na tle porównawczym, wyd. dowolne.
- L. Moszyński, Wstęp do filologii słowiańskiej, Warszawa 1984.

Słowniki etymologiczne:

- Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 1957 (lub wyd. nast.).
- F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków od 1952.
- Bańkowski, Etymologiczny słownik języka polskiego, t. I-II, Warszawa 2000.
- W. Boryś, Słownik etymologiczny języka polskiego, Kraków 2005.

Słowniki ogólne:

- S. B. Linde, Słownik języka polskiego, t. I-VI, wyd. II, Lwów 1854-1860, wyd. III, Warszawa 1951 (lub wyd. nast.).
- S. Reczek, Podręczny słownik dawnej polszczyzny, Wrocław 1968 (lub wyd. nast.).
- Słownik staropolski, red. S. Urbańczyk, t. I-X, Warszawa 1953 i tomy następne.
- Słownik polszczyzny XVI wieku, red. M. R. Mayenowa, t. I-XXI, Wrocław od 1966.

Artykuły:

- S. Urbańczyk, Jaką polszczyzną mówił Jan Kochanowski i jego rówieśnicy?, „Język Polski”, R. XXXIII, 1953, s. 214-224.
- Dunaj, Język polski najstarszej doby piśmiennej (XII-XIII wiek), Kraków 1975.
- tegoż, Ogólne zasady rozwoju fleksji rzeczowników w języku polskim, „Prace Filologiczne” 1985, XXXII, s. 109-114.
- S. Dubisz, Rozwój polskiego systemu fonologicznego, [w:] Studia z historii języka polskiego, pod red. W. Kupiszewskiego, Warszawa 1994, s. 9-19.

Kierunkowe efekty uczenia się

K_W06
K_U04
K_K02

Wiedza

K_W06

Student:

- zna najważniejsze zabytki językowe doby staropolskiej;
- wyjaśnia genezę języka polskiego;
- nazywa i charakteryzuje najważniejsze procesy językowe w historii języka polskiego; ilustruje je odpowiednimi przykładami;
- zna i rozumie podstawowe metody analizy historycznojęzykowej tekstów staropolskich;
- rozpoznaje ślady dawnych procesów językowych (fonetycznych i fleksyjnych) we współczesnej polszczyźnie;
- wskazuje skutki historycznych procesów językowych dla systemu języka polskiego;
- wyciąga proste wnioski na temat ewolucyjności języka i jego podsystemów oraz ogólnych kierunków zmian językowych.

Umiejętności

K_U04

Student:

- wyszukuje w różnych źródłach wiadomości o historii języka polskiego, selekcjonuje je i porządkuje; prezentuje wyniki swoich poszukiwań;
- posługuje się pojęciami z zakresu wiedzy o historii języka polskiego;
- potrafi przeczytać tekst staropolski (w grafii prostej i złożonej);
- wyprowadza wnioski na podstawie obserwacji faktów językowych: wskazuje skutki poszczególnych procesów fonetycznych i zmian fleksyjnych dla systemu języka polskiego; wykrywa powody zmian językowych; objaśnia przyczyny alternacji samogłoskowych we współczesnej polszczyźnie; analizuje współczesne warianty fleksyjne i przedstawia je jako skutek przeobrażeń w zakresie deklinacji i koniugacji;
- porównuje kierunki niektórych zmian językowych w wybranych językach słowiańskich;
- rozpoznaje wybrane historyczne wpływy języków słowiańskich na polszczyznę.

Kompetencje społeczne (postawy)

K_K02

Student:

- efektywnie organizuje swoją pracę na obszarze językoznawczym i krytycznie ocenia stopień jej zaawansowania;
- potrafi pracować samodzielnie i w grupie; przestrzega poczynionych ustaleń;
- samodzielnie podejmuje proste działania badawcze (poszukiwanie śladów dawnych procesów językowych we współczesnej polszczyźnie);
- rozumie potrzebę dbania o dziedzictwo językowe i docenia jego wagę dla zachowania tożsamości narodowej; propaguje odpowiednie wzorce zachowań językowych.

Kontakt

lucyna.warda-radys@ug.edu.pl